

Oslo, 12. oktober 2023

Høringssvar på koronautvalgets rapport, NOU 2023: 16.

STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn), som samler bredden av tros- og livssynssamfunn til dialog og arbeider for likebehandling, takker for muligheten til å svare på denne høringen.

Etter begge rapportene fra koronakommisjonen etterspurte vi en evaluering av religions- og livssynsfriheten i krisesituasjon. Vi er nå glade for at denne evalueringen endelig har kommet.

Overordnet er vi fornøyde med vurderingen og anbefalingene. Nedenfor følger våre kommentarer til de delene av Koronautvalgets rapport som er relevante for oss, inkludert noen ytterligere forslag til fremtidig pandemihåndtering og beredskapsarbeid.

Kapittel 5 – Tiltaksbyrde og psykososial beredskap

Vi finner det klokt og godt at

«Utvalget mener at differensiert bruk av smitteverntiltak vil bidra til å redusere tiltaksbyrden for de som er særlig sårbare.»

og at utvalget mener at

«Systematisk dialog med frivilligheten og tros- og livssynssamfunnene kan bidra til mer målrettede og differensierte tiltak der det er mulig.»

Vi mener dette var en tydelig erfaring fra pandemien, og vi mener denne erfaringen også kan dras læring fra i andre typer kriser.

Som vi skrev i vårt forrige høringssvar (til kommisjonens andre rapport):

«Fremtidige krisehåndteringer må hensynta religions- og livssynsfriheten på en forholdsmessig måte, og hensynet må vurderes og eksplisitt begrunnes.»

Og

«Forvaltningsloven må i større grad følges, også i krisesituasjoner, og berørte aktører må få muligheten til å gi tilbakemeldinger og behyve uintenderte konsekvenser av både foreslåtte og innførte tiltak.»

Som vi redegjorde for i samme høringssvar, konkluderte den juridiske betenkningen levert av Advokatfirmaet Wiersholm¹ at det

«forelå det utvilsomt inngripen i religions- og livssynsfriheten (i tillegg til andre rettigheter som forsamlingsfriheten, forvaltningsloven og usaklig forskjellsbehandling), mens det foreligger tvil om hvorvidt tiltakene var nødvendige og forholdsmessige. Det er kritikkverdige at det verken foreligger begrunnelser eller vurderinger av tiltakene.»

¹ Advokatfirmaet Wiersholm AS v/senioradvokat Erlend A. Methi: «Begrensninger i tros- og religionsfrihet under covid-19-pandemien», 18. oktober 2021.

Vi har fortsatt ikke fått gode svar fra myndighetene hvorvidt tros- og livssynsfriheten, samt forsamlingsfriheten, ble tilstrekkelig vurdert og hensyntatt ved innføring av smitteverntiltakene. Det vi derimot sitter igjen med er konklusjoner både fra Koronakommisjonen og Koronautvalget på at grunnlaget beslutningene ble tatt på var mangelfull og at konsekvensene ikke var tilstrekkelig belyst. Det er vi i utgangspunktet tilfreds med, men det er svært viktig at tiltakene er effektive og forholdsmessige, som utdypes nedenfor.

Kap. 5.2.7 – Tros- og livssynssamfunnene (s.88-89)

Vi synes det er positivt at Koronautvalget anerkjenner at smitteverntiltakene medførte en inngripen, og at det videre problematiseres hvorvidt det kunne vært forholdsmessig, og settes en forventning om at myndigheter i fremtiden

«gjør selvstendige og grundige vurderinger for å sikre at eventuelle inngrep i religionsfriheten, ytringsfriheten og forsamlingsfriheten er i tråd med vilkårene for slike inngrep i Grunnloven og i de internasjonale menneskerettighetene.»

Dette mener vi må inn i beredskapsplaner, og bør – i tråd med Totalberedskapskommisjonens anbefaling – gjerne koordineres av Statsministerens kontor, for å sikre bedre samordning og informasjonsutveksling.

Det er riktig at tiltakene må «oppleves som logiske, rettferdige og konsistente», men det må også være basert på kunnskap. Dette inkluderer kunnskap om hva slags mangfold av tros- og livssynssamfunn som fins, hva slags praksis de faktisk har og hvordan de er organisert. Slike detaljer er avgjørende f.eks. for unntaksregler som ble innført med begreper som «kirkebenker» og «prester». Det inkluderte ikke andre tros- og livssynssamfunn på en god måte. Denne kunnskapen vedlikeholdes best ved at vår sektor gis en form for medvirkning, f.eks. ved at paraplyorganisasjoner som STL gis mulighet til innspill og tilbakemeldinger – slik det etter hvert ble tilrettelagt for under pandemien.

Vi vil også fremheve at vi aldri ba om en særbehandling, men at det skulle likebehandles på frivillighets- og kultursektoren. Dette til tross for at tros- og livssynspraksis nyter sterkere vern enn f.eks. retten til å gå på kino.

5.2.8 – Frivilligheten (s.89)

Vi synes dette delkapittelet er godt oppsummert. Vi finner det fint at tros- og livssynssamfunnene nevnes ved siden av frivilligheten, og vil samtidig understreke at vi er del av den brede frivillighetssektoren.

Kapittel 15 – Kommunikasjon og tillit

Nå har både den juridiske betenkningen, Koronakommisjonen og Koronautvalget alle konkludert

«at kommunikasjonen ut til minoritetsbefolkningen ikke fungerte optimalt i starten av pandemien, men at dette ble bedre etter hvert»

Det er viktig at dette er slått fast, og at vi drar læring fra det, slik at det håndteres bedre neste gang. Vi setter også pris på at det understrekes at «[bidrag] fra frivilligheten og tros- og livssynssamfunn var viktig i så henseende», og ved neste krise må vår sektor involveres fra første stund.

Vi er enige i at «myndighetene [bør] tilstrebe en kommunikasjon som tar hensyn til både aldersmessig, kulturelt og språklig mangfold.» Igjen setter vi pris på både utvalget og ministerens vurderinger om oss i paraplyorganisasjoner som sentrale. Det er godt at denne anerkjennelsen kom med i evalueringen. Vi har

tilliten hos, og inngangen til, mange av disse innvandrergroppene, og vi opplevde å spille en vesentlig rolle i å nå ut med viktig informasjon.

Det tar tid å bygge opp tillit, men det går fort å bryte den ned. Selv om det kan oppleves krevende, er det viktig at denne involveringen, samordningen og felles iherdige innsatsen for nå ut med informasjon vedlikeholdes. Det motsatte vil føre til fremmedgjøring, som vil skade tilliten og beredskapskompetansen i befolkningen. Ikke er bare samhandlingen viktig i seg selv, men anerkjennelsen av den er avgjørende for opplevelsen av samhold og motivasjonen for videre samarbeid.

Kap.16 – Utvalgets overordnede vurderinger og anbefalinger

Igjen mener vi det er riktig og viktig at utvalget trekker frem vår sektor som sentral å samarbeide med når det gjelder den psykososiale beredskapen som «kan bidra til at personer i sårbare livssituasjoner blir enda bedre ivaretatt.»

Det er lang tradisjon for at prester fra Den norske kirke i ulike sammenhenger bidrar med samtaler med folk i en krisesituasjon. Den erfaringen og kompetansen sitter også andre minoritetsreligioner og -livssyn med, og det mangfoldet bør inkluderes i større grad fremover. Det kan kalles pastoral omsorg, livssynsbetjening, eksistensielle samtaler, chaplaincy eller annet, men det foregår en utvikling hvor et større mangfold – f.eks. sykehusiman og felthumanist – inviteres inn. Dette er positivt, og må støttes videre. Det er unike tilbud som ikke kan erstattes av f.eks. en psykolog, og mangfoldet av samtalepartnere øker sjansen for at noen kan snakke med noen som representerer den troen eller livssynet brukeren har behov for.

Vi synes denne anbefalingen er god:

«Privat sektor, frivilligbeten og tros- og livssynssamfunn vil kunne komplettere og avlaste den offentlige innsatsen under en pandemi, blant annet innenfor behandlingsskapasitet, kommunikasjon og tiltak innrettet mot ulike sårbare grupper i samfunnet. Disse aktørene bør integreres mer systematisk i helseberedskapsplaner både nasjonalt og lokalt»

Dette handler ikke minst om de eksistensielle samtaletjenestene som vi snakker om ovenfor. De kan f.eks. bistå i kriseteam, ved krisesentre eller ved fellesmarkeringer. De kan også bidra forebyggende ved å gi mennesker støtte og omsorg før det eventuelt skjer noe galt.

Avslutning

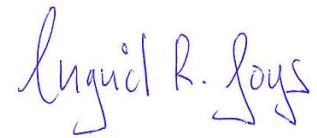
Vi er takknemlige for at denne evalueringen endelig kom, og ikke minst for anerkjennelsen av bidraget fra vår sektor. Anerkjennelsen er viktig i seg selv, ettersom mye av arbeidet som omtales gjøres av frivillige og personer i minoriteter og marginaliserte grupper. Slike anerkjennelser har betydning for fellesskapsfølelsen og motivasjonen til å bidra igjen senere.

Det er viktig å være bevisst på at neste krise antagelig ikke er helt lik den vi nå opplevde med Covid-19. Vi mener likevel erfaringene fra pandemien vil kunne anvendes i andre sammenhenger. Derfor er det viktig at det legges inn i planer og rutiner at frivilligheten og tros- og livssynssamfunn involveres på et tidlig tidspunkt, slik at tiltak blir tilpasset, forholdsmessige og effektive. Den infrastrukturen som STL og tros- og livssynssamfunnene har, som både Barne- og familieministeren og Koronautvalget har anerkjent, vil bestå, og ytterligere samordningen vil bare gjøre samarbeidet og tiltakene bedre.

Med vennlig hilsen,
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn v/

Trond Enger
styreleder

Ingrid Rosendorf Joys
generalsekretær